

Makale tarihçesi: Alındı: 4 Nisan 2019
DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v6i1.646>

Editörden:
Çatışma ve Kriz Sürecinde
Yoğun Kitlese Akışlara
Uluslararası Toplumun Bir
Cevabı Olarak Küresel Göç ve
Mülteci Mutabakatları

Mehmet Gökay Özerim [±]
Deniz Eroğlu Utku [§]
Pınar Yazgan [¥]

Özet

Dünya artan bir şekilde birbiriyle daha derinden bağlantılı hale gelirken, insan hareketliliği bu süreci etkileyen ve süreçten etkilenen önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme olarak anılan bu hızlı dönüşüm süreci, insan hareketliliğine ivme sağlamaktadır. Bununla birlikte süreç diğer yandan bu hareketliliği daha düzenli, daha kontrol edilebilir hale getirip, kayıpların minimuma indirilmesinde etkin inisiyatiflerin geliştirilmesi konusunda uluslararası işbirliği için zorlayıcı nedenler ortaya çıkarmaktadır. Zira Suriye krizi ile bir kez daha gün yüzüne çıktığı üzere hareketlilik, salt bölgesel çabalarla değil, küresel boyutta ele alınması gereken bir kavramdır. Bu vesile ile ortaya çıkan bir diğer unsur ise, geliştirilecek inisiyatiflerin yine salt hedef ülke odaklı değil, kitlelerin kırılğanlıklarının göz önünde bulundurularak tasarlanması gerekliliğidir. Bu noktada, 2016'da BM öncülüğünde alanda sorumluluk paylaşımına yön verecek, göç ve mülteci kavramlarını beraberce ele alacak bir mutabakatın tamamlanması için BM üye ülkelerinin bir araya gelmeleri oldukça önemli bir adımdır. Bu adım, içerisinde 23 temel hedefi barındıran Küresel Göç Mutabakatı'nın 2018 Aralık ayında tamamlanması ile nihayetlenmiştir. Başlangıçtaki katılım hevesini yitirse de, umut veren içeriği ile alana yeni bir soluk getireceğine inandığımız bu Mutabakatı Mülteci Mutabakatı ile birlikte dergimizin bu sayısının sunuş bölümünde mercek altına aldık. Analizimiz, Göç ve Mülteci Mutabakatları'nı hızlı değişim süreci olarak küreselleşme bağlamında çatışma ve kriz kavramları çerçevesinde incelemektedir. Burada eleştirel bir yaklaşım ile mutabakatlara yönelik beklentileri ele alırken, metinde yer alan kısıtlara da değindik. Mutabakatların hareketliliği bütüncül yaklaşan dilini ve uluslararası işbirliği çabalarının bir yansıması olmasını oldukça değerli görmekle beraber, hedef kitlenin kırılğanlıklarına ve ihtiyaçlarına cevap verme noktasında gelişmeye ihtiyaç duyduğunu düşünmekteyiz.

[±] Mehmet Gökay Özerim, Yaşar Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, İzmir, Türkiye. E-posta: gokay.ozerim@yasar.edu.tr.

[§] Deniz Eroğlu Utku, Trakya Üniversitesi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Bölümü, Edirne, Türkiye. E-posta: denizeroglu@trakya.edu.tr.

[¥] Pınar Yazgan, Sakarya Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Sakarya, Türkiye. E-posta: pyazgan@sakarya.edu.tr.

Anahtar kelimeler: Göç; sığınma; mülteciler; Göç Mutabakatı; Suriye Krizi; Göç Dergisi.

Abstract

Editorial: Global Migration and Refugee Compacts as an International Response to Mass Population Movements in Conflicts and Crises

The World increasingly becomes more integrated. In this process, human mobility appears as one of the important elements that affect the process of integration as well as the one that is affected by this integration. This rapid transformation process, which is called globalisation, accelerates human mobility. On the other hand, it also reveals certain compelling reasons for international solidarity in order to develop initiatives that make mobility more regular and manageable as well as are effective to decrease deaths. Yet, the Syrian crisis showed that mobility is a concept that requires international effort; solely regional one is not enough. It is also clear that the focus of planned initiatives should not merely consider target countries; they should be developed by taking vulnerabilities of individuals. At this point, it is quite significant that UN member countries gathered in 2016 to develop a compact which would take refugee and migration questions together as well as to define the responsibilities in the international area. This start finalized with developing Global Migration Compact which contains 23 major goals. Sadly, the Compact deceived some countries' enthusiasm to be part of it. Yet, we still believe that this initiative will give a new pulse in the field of mobility. Therefore we share the introduction part of this issue to the Global Migration Compact together with Refugee Compact. This analysis will examine Global Migration and Refugee compacts in the framework of conflict and crisis notions and in relation to globalisation. We undertake a critical point of view; therefore we consider expectations from the Compacts and their limits together. It is good to see that the Compacts are a reflection of international solidarity effort and it approaches a holistic understanding toward the mobility. However, we also believe that these Compacts require further developments in order to fully respond to the vulnerabilities and needs of people.

Keywords: Migration; asylum; refugees; Migration Compact; Syrian Crisis; Göç Dergisi.

Göç Dergisi'nin 6. yılında ve 2019 yılının bu ilk sayısının giriş yazısında uluslararası göçler kapsamında küresel gündeme uluslararası toplumun bir refleksi olarak değerlendirebileceğimiz Küresel Göç Mutabakatı ve Küresel Mülteci Mutabakatını ele alıyoruz.

Küreselleşme, en yaygın tanımıyla, dünyanın artan bir biçimde bağlantılı olma hali ve süreci olarak değerlendirilebilir (Hirst and Bromley, 2015; Beck, 2010). Küreselleşmenin akışkanlık ve ağ toplumları çerçevesindeki kuramsallaştırmaları içerisinde göçün hareketlilik bağlamına yerleştirilmiş açıklamaları, günümüz göç araştırmaları literatürünün geldiğini güncel noktayı ifade eder niteliktedir (Bkz. Sirkeci, 2009). Tüm bu etkileşim ve iletişimin beraberinde getirdiği dünya ölçeğinde bir bağımlılık ise küreselleşmenin bir başka önemli boyutu olarak görülebilir (Hall, 1998). Ekonomi, siyaset, kültür, sosyal yaşam ve

güvenlik alanlarında ifade edilebilen birbiriyle bağlantılı bu bağımlılıklar, çeşitli kapsamlarda küresel nitelikte mutabakatları gerekli kılmaktadır. Küreselleşme süreci insan hareketliliği açısından değerlendirildiğinde, hareketlilik potansiyelinin dünya nüfusunu çok yüksek bir düzey ve hızda etkilediği görülmektedir. Bu hareketliliğin arkasında çok çeşitli motivasyon ve etkenler olmakla birlikte her bir motivasyon ve etkeni mikrodan makro düzeye kadar genişletilebilecek bir çatışma ölçeğinde konumlandırabiliriz (bkz. Sirkeci, 2009). Çağdaş insan hareketlerinin bu artan çatışma çerçevesi görünümü uzun zamandır göç yerine hareketlilik, göçmen yerine hareketli kavramlarının tercih edilmesi savını destekler yöndedir (Bkz. Cohen ve Sirkeci, 2011).

Güncelliğini koruyan ve gelecek insan hareketliliğinin yön ve hacmi hakkında ivmenin yükselişine işaret eden Suriye krizi ise ulusal meselelerin sadece bölgesel değil küresel etkileri olduğunu da tekrar göstermiştir. Suriye Krizi'nde de görülen çatışma alanlarından kaçan kitlelerin güvenli alan arayışında belirli destinasyonlara yönelmesi durumu, meseleyi bölgesel sınırların ötesinde küresel bir boyuta taşımıştır. Sonuç olarak bu konu, dünya ölçeğinde bir tartışma ve gündem maddesine dönüşmüştür. Göçmen ve mültecilere yönelik tartışmalar, bu grupların kırılganlık ve istismara açık olma potansiyelinden dolayı çok defa sınır aşan bir işbirliği gerektiren ve çözümünü küresel bir işbirliği ihtiyacı taşıyan meselelerdir. İnsan hakları temelinde kişisel, siyasal, ekonomik, kültürel ve toplumsal hakları gözeten mülteci ve göçmenlere yönelik farklı sözleşme ve mevzuatlar ise ağırlıklı olarak insan ticareti, kadın ve çocuklara yönelik suçlar, göçmen kaçakçılığını kapsayan sınır aşan suçları önlemeye yönelik olarak oluşturulmaktadır. Bu alanlarla birlikte göçmen ve mültecileri evrensel insan hakları ve temel özgürlükler çerçevesinde ele alan düzenlemeler de giderek artan oranda acil bir ihtiyaç haline dönüşmüştür. Bu kapsamda, Göç ve Mülteci Mutabakatları, son yıllarda, ulus devletler arasında gerçekleşen insan hareketlerinin kriz ve belirsizliğe giren akınlara dönüşmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu giriş yazısında, çatışma ve kriz bağlamında Göç ve Mülteci Mutabakatları'na ilişkin sürece, bu mutabakatlara yönelik beklentilere ve son olarak mutabakaların kısıtlarına odaklanılmaktadır.

Küresel Göç Mutabakatı ve Küresel Mülteci Mutabakatı, izleri çok uzun zamandan bu yana kendini belli eden, ancak 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş ile birlikte özellikle Avrupa'da daha fazla su yüzüne çıkan göçün uluslararası ve çok boyutlu yönetiminde yaşanan krize ilişkin bir çözüm arayışının sonucu olarak görülebilir. Thomas Faist de zorunlu göçler olarak tanımlanan insan hareketliliğine ilişkin politika ve uygulamaların ahlaki boyutuna dair yaşanan krizi sorguladığı çalışmasında benzer şekilde göçün küresel düzeyde uluslararası normlara ve değerlere dayalı yönetimindeki sorunları Avrupa'daki devletlerin 2011 sonrası göç taleplerine gösterdikleri sınırlayıcı yaklaşımlardan yola çıkarak tartışmaktadır (Faist, 2018). Dolayısıyla Avrupa'nın 2011 sonrası görünürlüğü ve etkileri daha da artan çatışma bölgelerinden kaynaklanan insan hareketlerinin kriz olarak çerçevelendirmesinin yarattığı kırılganlık, hızla yayılan popülist siyaset ve zorunlu

göçler dolayısıyla mağdur olan ve çözüme kavuşamamış insan sayısındaki artış ile birleşince, küresel düzeyde oluşturulan önlemlerin ve kurumların etkililiğinin de tekrar sorgulanmasına yol açmıştır. Süreç içerisinde önemli bir adım olarak gösterilebilecek 19 Eylül 2016 tarihinde, 193 ülkenin devlet ve hükümet başkanları BM Genel Kurulu'nda yerinden edilmiş 65 milyonu aşkın kişinin durumunu ve uluslararası toplumun bu konudaki rolünü tartışmak üzere bir araya gelmişlerdir. Bu kurulda mülteci ve göçmenlere ilişkin tartışmaları takiben Mülteciler ve Göçmenler için New York Deklarasyonu kabul edilmiştir.

Özellikle AB düzeyinde insani göç politikalarını garanti altına alabilecek iki temel saç ayağı sayabileceğimiz dayanışma ve külfet paylaşımı ilkelerinin bu süreçlerde çökmesiyle birlikte AB'nin kendi içerisinde çözüm yollarının tıkanacağı noktada, BM Genel Sekreterliği görevini Ban Ki-moon'un ardından BM Mülteciler Yüksek Komiserliği görevini 10 yıl gibi uzun bir süre sürdürmüş Antonio Guterres'in devralması, New York Deklarasyonu'nu takiben küresel düzeyde çabaları ve mutabakatlara ilişkin süreci hızlandıran önemli bir unsur olarak kabul edilebilir.

New York Deklarasyonu'nun kabulünün ardından geçen yaklaşık 2 senelik hazırlık süreci sonunda göç alanında ilk uluslararası mutabakat niteliğindeki Küresel Göç Mutabakatı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 152 ülkenin desteğini alabilmiş ve 10 Aralık 2018 tarihinde Fas'ın Marakeş kentinde imzalanmıştır. Göçü kalkınma ve insan hakları başta olmak üzere diğer tüm boyutları da dahil olacak şekilde tartışma, uluslararası göçün yönetişimini güçlendirme, bu konuda geliştirilecek işbirlikleri için bir çerçeve sunma, gerçekleştirilebilecek taahhütleri belirleme ve izleme ilkeleri kapsamında göçü yönetilebilir hale getirebilecek çıktılar yaratmaya yönelik hedeflerden oluşmaktadır (UNHCR, 2019a). Toplam olarak 23 temel hedef etrafında şekillense de aslında Küresel Göç Mutabakatı'nın çalışmanın başında da belirttiğimiz 5 temel unsur üzerinden yapılandırılmış olduğu söylenebilir. Bu unsurlar (i) düzenli göç, (ii) güvenli göç, (iii) sistemli/nizami göç, (iv) devletlerarası işbirliğine dayalı göç yönetişimi ve (v) egemenlik haklarını dikkate alan göç yönetişimidir. İlgili unsurlar aynı zamanda küresel düzeyde göç yönetişimine ilişkin oluşturulmak istenen düzenin prensiplerini de yansıtmaktadır.

Küresel Mülteci Mutabakatı ise 17 Aralık 2018 tarihinde BM Genel Kurulunda onaylanmıştır. Mutabakat, ev sahibi ülkeler üzerindeki baskıyı paylaşmak, mülteciler yönelik kaynakların artırılması, 3. ülkelere dayalı çözümlerin geliştirilmesi ve güvenli dönüşleri sağlamak için kaynak ülkelerdeki şartları geliştirme hedeflerine dayanmaktadır (UNHCR, 2019b)

Bu kapsamda aslında Küresel Göç ve Mülteci mutabakatları, göçle ilgili konuları sadece belirli coğrafyaların tartışma konusu olmaktan çıkarıp konunun hükümetler arası işbirliği gerektirdiğinin uluslararası toplum nezdinde tekrar fark edilmesini sağlamaya yönelik girişimler olarak da görülebilir. Mutabakatlar, göç konusunda bir işbirliğine yönelik uluslararası düzeyde en teşvik edici belgeler olma niteliği taşımaktadır. Bağlayıcılığı yoktur ancak devletlerin konuya

ilişkin bir niyet beyanı niteliğindedirler. Mutabakatlar, özellikle kabul etmeyen ülkelerce eleştirilmiştir ve bir anlamda tehdit konusu olarak algılanmıştır. Eleştiriler, mutabakatın ülkelerin egemenlik haklarına doğrudan ya da dolaylı şekilde müdahaleyi mümkün kılacağı ve göçü teşvik edip sınır politikalarını geçersiz kılp bireylere istedikleri ülkeye göç hakkı tanıyacağı gibi kaygılar etrafında şekillenmiştir. Bu eleştiriler aynı zamanda küresel düzeyde göçün yönetişimini engelleyen temel unsurları açık bir biçimde özetler niteliktedir.

Çok paydaşlı bir strateji izlenmesi gereği, her iki belgede de vurgulanan ana unsurlar arasında yer almaktadır. Özellikle mülteci mutabakatının 43. maddesi mültecilere ve diğer zorunlu yerinden edilmelere ilişkin olarak üniversiteleri, akademik işbirliklerini, araştırma kuruluşlarını kapsayan bir küresel akademik networkün kurulması ve bu konudaki araştırma olanaklarının artırılmasına yönelik bir hedef içererek akademinin göçün küresel yönetişimindeki rolünü vurgulaması açısından önem taşır niteliktedir. Aynı hedef, Göç Mutabakatı'nın tüm paydaşları içeren yaklaşıma vurgu yaptığı 44. maddesinde de yer almaktadır. Dolayısıyla uluslararası düzeyde bir belge olarak akademiye ve yapılan çalışmalarına sadece göçle ilgili mevcut durumu inceleyen bir alan olarak değil, yönetimine doğrudan katkı sağlayan bir rolle konumlandırılması, küresel düzeydeki etkisi henüz muğlak olan bu belgelerin en azından söyleme ilişkin etkileri şimdilik en somut katkılar arasında sayılabilir.

Mutabakatlardan temel beklentilerin neler olduğunu ve mutabakatların kısıtlarını değerlendirecek olursak Küresel Göç Mutabakatı'nın göç alanında uluslararası işbirliğine yönelik oldukça yenilikçi maddeleri barındırdığını söyleyebiliriz. Öncelikle metne hakim olan dil, diğer bir ifade ile terminoloji tercihi önemlidir. Buna göre, düzenli göç ve iltica konuları, ülkelerin işbirliği yapmalarını gerektiren, aynı zamanda kişilerin haklarının korunacağı alanlar olarak belirtilmektedir. Mutabakatın göç ve ilticayı birlikte ele alan bu bakışı kayda değerdir. Sirkeci (2018), neo-liberal bakış açısının insan hareketliliğinin geri planındaki insani güvensizlik algısını görmeksizin, göç edenleri çeşitli isimlendirmeler ile istenen-istenmeyen göçmenler olmak üzere sınıflandırdığına dikkat çeker. Göçü tetikleyen unsurlar kategorik olarak aynı olmasına rağmen, göç eden kişiler neo-liberal ülkelerce “sığınmacı”, “mülteci”, “ekonomik göçmen”, “yasadışı göçmen”, “koruma altında bulunan sığınmacılar/mülteciler” gibi isimlerle idari sınıflandırılmalarına ayrılmaktadırlar. Bu sınıflandırmalar, bir kısım göçmeni istenen, Sirkeci ve diğerlerinin ifadesi ile makbul olarak tanımlarken, bir kesimi ise çeşitli mekanizmalarla sınırlardan içeri sokmamayı hedeflemektedir (Sirkeci ve diğerleri, 2019). Göç ve ilticayı bir arada ele alan mutabakat, ülkelerin sınıflandırıcı genel eğiliminin aksine daha bütüncül bir anlayış sergilemektedir. Bununla beraber konu düzensiz göçe geldiğinde, metin ülkelerin çekincelerini yansıtır şekildedir. Bir yandan ülkelere düzensiz göçmenlerin düzenli hale gelmeleri konusunda kolaylaştırıcı imkanlar yaratmalarını belirtirken, bir diğer madde de düzensiz göçün önlenmesi konusunda kolluk kuvvetleri ve istihbarat birimlerinin işbirliği yapması

gerekliliğini belirtir¹. Diğer bir deyişle, göç, metindeki tüm insani bakış açısına rağmen yine güvenle ilişkilendirilmiştir.

Küresel Göç Mutabakatı'nın düzensiz göçü önlenmesi gereken bir hareketlilik olarak tanımlamasına karşın, bu akınları ortaya çıkaran menşe ülke kaynaklı yapısal sorunlara değinmesi oldukça umut vaat edicidir². Sirkeci ve Cohen (2011) tarafından geliştirilen Çatışma ve Göç Kültürleri Modeli'nde de uzun yıllardır vurgulandığı üzere, insanları göçe zorlayan durum, içinde bulunulan güvensizlik duygusudur ve bu duygu farklı pek çok nedenle -işsizlik; sağlık ve eğitim sisteminin yetersizliği; etnik ayrımcılık; siyasi baskı ve asimilasyon çabaları; toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi – ortaya çıkabilir (Sirkeci ve Cohen, 2011: 107). Bu model, artan güvensizlik algısının insan hareketliliğinin arka planındaki itici güç olmasına vurgu yapmaktadır. Diğer bir deyişle, analizi hedef ülkelerin çekiciliğinden menşe ülkelerin yapısal sorunlarına yönlendirmektedir. Çatışma ve Göç Kültürleri Modeli'nin vurguladığı bu hassas ayırım Mutabakat'ta yer almaktadır. Dahası, "Hedefler 2" başlığı altında imzacı devletler, insanları düzensiz göçe zorlayan yapısal nedenlerin en aza indirilmesi ve menşe ülkelerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması konusunda sorumluluk almayı taahhüt etmektedir. Yine aynı başlığın bir diğer önemli alt konusu, iklim değişiklikleri ve olumsuz çevre koşullarıdır. Bilindiği üzere Cenevre Sözleşmesinde (1951) bu konu mülteci olabilmek için sayılan nedenler arasında yer almamaktadır. Ancak, 2017 verileri ile, 135 ülkeden 18,8 milyon kişi afetler nedeniyle yerlerinden olmuştur. Bu rakamın 8,6 milyonu sel, 7,5 milyonu fırtına olmak üzere hava kaynaklı doğal afetlerden kaynaklanmıştır (IDMC, 2018). Tahminler 2050'ye kadar çevresel nedenlerle yerlerinden edilenlerin sayısının 1 milyara dek ulaşabileceği yönündedir (Laczko ve Aghazarm , 2009, 5). Böylesine büyük rakamlar konuşulurken Mutabakatın bu konuya değinmesi ve doğal afet, olumsuz iklim değişiklikleri ve çölleşme, arazi bozunumu, kuraklık ve deniz seviyesi yükselmesi gibi nedenlerle göçe mecbur kalan kişiler için planlı yeniden yerleştirmenin ve vize seçeneklerinin düzenlenmesi dahil³ olmak üzere çeşitli seçenekleri gündeme getirmesi gelecek işbirlikleri konusunda önemlidir.

Küresel Göç Mutabakatı, bütüncül ve hak temelli anlayışı ile oluşturduğu umut ve beklentilere karşın, uzun vadede uygulamaya yönelik kaygıları da içinde barındırmaktadır. İlk olarak, böylesi bir mutabakatın altında Amerika Birleşik Devletleri'nin imzasının olmaması ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 2 Aralık 2017 tarihinde ABD mutabakatın göç politikaları üzerinde ulusal egemenliği kısıtlayacağı gerekçesi ile geri çekilme kararını açıklamıştır (Gladstone, 2017). Bir yandan bu kararı Obama yönetiminden farklılaşan Trump yönetiminin kararı olarak değerlendirmek mümkünken (Bodur, 2018) diğer yandan göç konusunda ulusal egemenlik kaygılarının çok da yeni olmadığı aşıkardır. Uluslararası göç ve giderek azalan ulus egemenliği tartışması

¹ Bakınız Küresel Göç Mutabakatı madde 10, 11 hedefler 7 h, hedefler 25 c

² bakınız Küresel Göç Mutabakatı, hedefler2

³ Küresel Göç Mutabakatı, Hedefler 5h

literatürde çok uzun yıllardır mevcut olsa da (bkz. Jacobson 1996, Sassen 1996, Soysal 1994) güncel gelişmeler ulus devletlerin bu alanda tek otorite olma konusunda taviz vermek istemediklerini işaret etmektedir (örn. İngiltere’de Brexit süreci, ülkelerde daha katı vize politikalarının uygulanması, Türkiye’nin 1951 Cenevre Sözleşmesi’ndeki coğrafi kısıtlamayı AB müzakere sürecine rağmen koruması). Dauvergne bundan on beş sene önceki çalışmasında “insan hareketlerini kontrol etmenin ulus devletlerin ‘en son kalesi’ olarak kaldığını” belirtmektedir (Dauvergne, 2004). Görünen odur ki bu kaleyi koruma kaygısı bugün hala güncelliğini korumaktadır. Zira, ABD’nin hemen akabinde ulusal egemenliklerinin kısıtlanacağı korkusu ile Avustralya, Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İsrail, Polonya, Slovakya ve İsviçre Mutabakat’a imza atmayacaklarını belirtmişlerdir (Noack, 2018). Bugün gelinen noktada, ülkeler bir yandan göçü bir sorun olarak tanımlayıp bu konuda uluslararası işbirliği yollarını tartışırken, göçmenin haklarını koruma ve bu konuda ülkelere sorumluluk yükleyecek girişimlerden de imtina etmektedirler. ABD’nin yanı sıra, göç yolları üzerinde bulunan önemli Avrupa ülkelerinin mutabakatı imzalamaması uygulama konusunda tedirgin edicidir. Ulusal egemenlik kaygıları ile anlaşmaya taraf olmamayı seçen bu ülkelere karşın, Birleşmiş Milletler mutabakatın - giriş bölümünde ve 15. madde de yer aldığı üzere- yasal olarak bağlayıcılığı olmayacağını vurgulamaktadır (UN, 2018). Diğer bir ifade ile bu mutabakat, dün olduğu gibi bugün de ulus devletlerin sınırlardan kimlerin kabul edileceği kimlerin edilmeyeceği konusunda tek otorite olmaya devam ettiğini tasdiklemektedir.

Küresel işbirliği konusunda en başından eksik kalan mutabakat, uluslararası koruma da önemi sıkça vurgulanan ancak tam olarak içeriği netleşemeyen sorumluluk paylaşımı konusunda da belirsizlik taşımaktadır. Bu kapsamda ülkeler birbirlerinin göçe ilişkin ihtiyaç ve endişeleri, bunun yanında göçmenlere – statülerine bakılmaksızın-, insan hakları ile uyumlu koruma sağlama konularında sorumluluk paylaşımına katkı sağlamadığı⁴. Hem göçmen kabul eden ülkeler, hem de göçmenlerin haklarının korunması konusunda önemli olan bu madde, daha önceki sorumluluk paylaşımı söylemlerinde olduğu gibi çok fazla muallaktır. Zira göçmenlerin söz konusu olduğu bir sorumluluk alanı, çok boyutludur. Noll (2004), Avrupa Birliği çatısı altında yaptığı incelemesinde külfet paylaşımı kalemlerini normların, kişilerin ve maliyetin paylaşımı olarak sınıflandırmıştır. Ayrıca külfet paylaşımı Fonteyne (1978)’nin belirttiği üzere uzun vadeli bir süreç olarak ‘devamlı çözümler’ sunan bir yapı içinde ortaya konulmalıdır. Uluslararası örgütler ve devletlerce sıklıkça vurgulanan bir gereklilik olan külfet paylaşımının uygulanma başarısı, içeriğinin daha belirgin olduğu bir formülden geçmektedir. Mutabakatlar, ne yazık ki böylesi bir öneriyi sunmaktan uzaktır.

Küresel düzeyde çatışma ve kriz süreçlerine bağlı olarak göçün küresel yönetimindeki tartışmalar, mutabakatlara ilişkin açıkladığımız bu arkaplan

⁴ Küresel Mutabakat, Madde 11

ekseninde devam ederken, dergimizin bu sayısı hem küresel hem de yerel boyutta göçü ele alan ve süreçle ilgili tüm bu tartışmalara ilişkin temel unsurlardan da izler taşıyan değerli çalışmaları içermektedir.

Bu sayının ilk makalesi, Bezen Coşkun ve Tuğçe Kılıç'ın "Sınır Kentlerindeki Suriyelilerin ve Yerleşik Halkın Güvenlik Algıları: Gaziantep, İzmir ve Szeged Örneği" başlıklı çalışmasıdır. 2011 yılı ile başlayan milyonları aşan Suriyelilerin çeşitli rotalardan ilerledikleri güzergah, başlangıçta komşu ülkelere yönelikken daha sonra da Avrupa içlerine doğru yönelmiştir. Çalışmada Türkiye'de Gaziantep ve İzmir'deki, Macaristan'da ise Szeged'deki Suriyelilerin Batı Avrupa'ya doğru uzanan göç rotasının değişik noktalarına yer verilmektedir. Kuzey Suriye - Batı Avrupa'ya giriş, transit ve çıkış noktalarında yer alan bu üç şehirdeki Suriyelilerin ve buralarda yaşayan yerel halkın güvenlik algıları çalışmanın odağını oluşturmaktadır. Bu amaçtan yola çıkarak analizler, yorumcu (interpretivist) bir perspektiften yapılmaktadır. Çalışmanın veri seti, Gaziantep'te 2011-2015, İzmir'de 2015-2017 ve Szeged'de 2015-2017 yılları arasında yapılan gözlemlere, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanmaktadır. Suriyeli mültecilerin ve yerel halkın güvenlik algıları insani güvenlik kavramı çerçevesinde karşılaştırılmaktadır. Sonuç olarak üç kentte de Suriyelilerin ve yerel halkın güvenlik algılarının, o şehrin göç rotasının konumu, uluslararası mülteci rejimi ve ulusal düzeydeki mülteci politikalarından etkilendiğini göstermektedir.

Sayının ikinci makalesi ise Ulaş Sunata ve Dila Ergül'ün "İstanbul İlçelerinin Nüfus Değişimi ve Kütük Bilgilerinin Analizi" başlıklı makalesidir. Çalışma 39 ilçesiyle Türkiye'nin en büyük nüfusuna sahip ili olan İstanbul'da yapılmıştır. İstanbul Türkiye'nin en çok iç göç alan şehri olma özelliği ile ele alınmıştır. Bu çalışma İstanbul'u diğer bir çok çalışmada olduğunu gibi sadece kırdan kente göç bağlamında sosyo-ekonomik ve demografik özellikleriyle değil yerleşik nüfusunun Türkiye'nin diğer şehirlerine kayıtlı olma yoğunluğu ile de ele almaktadır. Çalışmanın amacı 2012 ve 2017 yıllarındaki nüfus değişiminden hareketle İstanbul ilçelerinin ayrıntılı nüfus yoğunluğu analizini etmek ve ilgili faktörleri değerlendirmektir. Hemşehri ağlarını çözümlmek için yerleşik nüfus kütük bilgileri inceleyerek örüntülere ulaşılmıştır. Özet olarak, beş yıllık nüfus değişimlerine göre İstanbul ilçe nüfusları analiz edilmiş, her bir ilçe için nüfusa kayıtlı olunan kente göre nüfus oranlarına bakılarak ilçelerin ağırlıklı olarak içerdiği hemşehri ağları belirlenmiştir. İlçeler nüfus değişim özelliklerine göre belirli kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler doğrultusunda ilçe tipolojileri oluşturulmuştur.

Üçüncü çalışma Gül İnce Beqo'nun "Hadi Çav! Türkiye'den İtalya'ya Göç ve Göçmenlerin Aile İlişkileri" başlıklı Kuzey İtalya kentlerinde (Novara, Milano, Como ve Lecco) yaşayan 38 Türk ve Kürt göçmenle 2015-2017 yılları arasında gerçekleştirilen araştırmaya dayanan makalesidir. Çalışma, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilmiş verilere dayanan nitel tasarım yöntemine dayanmaktadır. Araştırmanın amacı, göçün aile yaşantısı üzerindeki etkileri ve göçmenlerin yeni hayatlarında hem ebeveyn hem de eş olarak

rollerinin göçmenlik kesişimselliğinde yaşantılarını nasıl düzenlediklerini çözümlenmektedir. Araştırma sonuçları, Türkiye'den İtalya'ya göçün, ikili anlaşmalar bağlamında gerçekleşen diğer göç dalgalarından daha geç ortaya çıktığını, göçmenlerin İtalya'nın belli başlı bazı bölgelerine yerleştiklerini ve buna bağlı olarak bu göç dalgasının kendine has özelliklere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Elde edilen sonuçlar kadın ve erkek göçmenlerin göç etmeye yönelik karar süreçleri ve yol hikâyeleri, ailenin ne anlamı ve ne olması gerektiği, bu gerekliliklerin göç ortamında nasıl değiştiğine -değişmemesi gerektiğine- dair konularda toplumsal cinsiyet rollerinin ne ölçüde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Sayının son bölümünde ise üç kitap incelemesini okurlarımızla paylaşıyoruz. *Göç Dergisi*'ne olan ilgi ve katkıları için yazar, hakem ve okuyucularımıza teşekkür ediyor ve yeni sayılarda görüşmeyi diliyoruz.

Kaynakça

- Beck, U. (2000). *What is globalization?* Cambridge, UK: Polity Press.
- Bodur, M.Z. (2018). "BM Küresel Göç Mutabakatı" Üzerine Değerlendirme Ve Öneriler, 21. Yüzyıl Enstitüsü, erişim: <https://21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/orta-dogu-ve-afrika-arastirmalari-merkezi/bm-kuresel-goc-mutabakati-uzerine-degerlendirme-ve-oneriler> tarih: 02.04.2019.
- Cohen, J. ve Sirkeci, I. (2011). *Cultures of Migration: The Global Nature of Contemporary Mobility*, University of Texas Press, Austion, USA
- Dauvergne, C. (2004). Sovereignty, migration and the rule of law in global times. *The Modern Law Review*, 67(4), 588-615. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2230.2004.00501.x>
- Faist, T. (2018). The moral polity of forced migration. *Ethnic and Racial Studies*, 41(3), 412-423. <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1324170>
- Fonteyne, J.-P. (1978). Burden-Sharing: An Analysis of the Nature and Function of International Solidarity in Cases of Mass Influx of Refugees. *Aust. YBIL*, 8, 162.
- Gladstone, R. (2017). U.S. Quits Migration Pact, Saying It Infringes on Sovereignty, The New York Times, erişim: <https://www.nytimes.com/2017/12/03/world/americas/united-nations-migration-pact.html> tarih: 01.04.2019
- Hall, S. (1998). "Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik". İçinde: Anthony D. King (Der.). *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*, Çev. Gülcan Seçkin-Ümit Hüsrev Yolsal. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Hirst, P., Thompson, G., & Bromley, S. (2015). *Globalization in question*. John Wiley & Sons.
- IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre) (2018). Global report on Internal Displacement, Norwegian Refugee Council, erişim: <http://www.internal-displacement.org/global-report/grid2018/downloads/2018-GRID.pdf> tarih: 1.04.2019
- Jacobson, D. (1996). *Rights across borders: Immigration and the decline of citizenship*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Laczko F. , Christine A. Migration, Environment and Climate Change, Assessing the Advice, IOM yayınları, İsviçre.

- Noll, G. (2000). *Negotiating asylum: the EU Acquis, extraterritorial protection and the common market of deflection* (Vol. 6): Martinus Nijhoff Publishers.
- Noack, R. 2018 Why so many nations are suddenly following Trump out of the proposed U.N. migration pact, The Washington post, erişim: https://www.washingtonpost.com/world/2018/12/04/why-so-many-nations-are-suddenly-following-trump-out-un-migration-pact/?noredirect=on&utm_term=.faa168ea746a, tarih: 02.02.2019
- Sassen, S. (1998). The de facto transnationalizing of immigration policy. In: Christian Joppke (der.) *Challenge to the Nation-State: Immigration in Western Europe and the United States*, Oxford Scholarship Online. <https://doi.org/10.1093/0198292295.003.0003>
- Sirkeci, I. (2009). Transnational mobility and conflict. *Migration Letters*, 6(1), 3-14. <https://doi.org/10.33182/ml.v6i1.82>
- Sirkeci, İ (2018). Göçün 3KA'sı. Dünyaya ve Türkiye'ye Sosyolojik Bakış: Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Paneller Dizisi I-II. (edt. Uğuzman T, Fırıncı Orman T, Coşkun Ç, Karan O, Özü E.) Ankara: Başkent Üniversitesi Geliştirme Vakfı İktisadi İşletmesi
- Sirkeci, İ, Deniz Utku E., Mustafa M. Yüceşahin (2019). Göç Çatışma Modelinin Katılım, Kalkınma ve Kitle Açıkları Üzerinden Bir Değerlendirmesi. *Journal of Economy Culture and Society*, Vol.59, No.1. (baskıda).
- Soysal, Y. N. (1994). *Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Membership in Europe*, Chicago: University of Chicago Press.
- UN (2018). UN affirms 'historic' global compact to support world's refugees, erişim: <https://news.un.org/en/story/2018/12/1028791>, tarih: 02.02.2019
- UNHCR (2019a). The Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration (GCM). <https://www.iom.int/global-compact-migration> (Erişim tarihi: 10.03.2019)
- UNHCR (2019b). The Global Compact on Refugees. <https://www.unhcr.org/the-global-compact-on-refugees.html> . (Erişim tarihi: 10.03.2019)